

บทความวิชาการ

ประสบการณ์การสอนด้วยห้องเรียนกลับด้านในการพยาบาล ระยะที่ 2 ของการคลอด

The Teaching Experience with Flipped Classroom in Nursing Care during the Second Stage of Labour

สุมิตตา สว่างทุกซ์*

Sumitta Sawangtook

สุริศาฐ์ พานทองชัย*

Surisa Panthongchai

ปฤชดาพร ผลประसार*

Pridsadaporn Polprasarn

*ภาควิชาการพยาบาลมารดา ทารกและการผดุงครรภ์ คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช
กรุงเทพมหานคร 10300

*Department of Maternal-Newborn Nursing and Midwifery, Kuakarun Faculty of Nursing,
Navamindradhiraj University, Bangkok 10300 Thailand

Corresponding author, E-mail: sumitta@nmu.ac.th

Received: September 9, 2019; Revised: October 19, 2019; Accepted November 23, 2019

บทคัดย่อ

ห้องเรียนกลับด้านเป็นการเรียนการสอนที่สามารถตอบโจทย์ผู้เรียนยุคศตวรรษที่ 21 ได้โดยผู้เรียนเรียนที่บ้าน ทำการบ้านที่โรงเรียนและผู้สอนปรับบทบาทมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน การสอนแบบห้องเรียนกลับด้านถูกนำมาใช้ในการสอนหัวข้อการพยาบาลระยะที่ 2 ของการคลอดเนื่องจากหัวข้อนี้มีความซับซ้อนที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพมารดาและทารกแรกเกิด โดยเน้นให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้จากนอกห้องเรียนด้วยตนเอง ผ่านสื่อเทคโนโลยีที่ผู้สอนจัดทำขึ้นและสื่อสารผ่านทางเฟซบุ๊ก จากนั้นนำสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ ข้อเสนอมาจัดกิจกรรมในชั้นเรียน ประสบการณ์ที่ผู้สอนได้รับ คือ การเปลี่ยนบทบาทจากผู้บรรยายหน้าชั้นเรียน เป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือเป็นครูฝึก เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดเพิ่มมากขึ้น การออกแบบกิจกรรมและการจัดทำสื่อการสอนที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่วนประสบการณ์ของผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจระดับมากที่สุด ด้านผู้สอน ($\bar{X}=4.81$ S.D=0.39) ด้านกระบวนการ ($\bar{X}=4.47$ S.D=0.55) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X}=4.30$ S.D=0.62) และค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.42$ S.D=0.53) ข้อเสนอแนะควรมีการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ต่อไป แต่ควรเพิ่มระยะเวลาในการทำกิจกรรมในห้องเรียน เช่น การทำแผนที่ความรู้ 45 นาที การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม 1 ชั่วโมง อาจารย์สรุปองค์ความรู้และเปิดโอกาสให้ซักถาม

45 นาที และควรมีการปรับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น อินเทอร์เน็ตไร้สายที่มีความเร็วสูงเพื่อรวดเร็วในการสืบค้น ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดประสิทธิผลสูงสุดจากการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน

คำสำคัญ: ประสบการณ์การสอน ห้องเรียนกลับด้าน การพยาบาลระยะที่ 2 ของการคลอด

Abstract

Flipped classroom is the teaching methods to respond 21st century learners by learning at home and homework at school, the instructor changes the roles by acting as a facilitator. As nursing care during the second stage of labour is complicated and involves mother and unborn baby, the flipped classroom is applied to teach. Firstly, the instructor created social media technology that helped learners were able to study outside the classroom. Secondly, online discussion via Facebook was also created to communicate to all learners. Finally, classroom activities were based on what learners had learned and questioned Teaching experience on flipped classroom reflected that the instructor should be a facilitator or a coach to assist all learners can improve their critical thinking and learning skills, design activities and preparation of teaching media. Learners had the highest satisfaction scores for the instructor's aspect ($\bar{x}$ =4.81 SD=0.39), teaching methods ($\bar{x}$ =4.47 SD=0.55), and teaching facilities ($\bar{x}$ =4.30 SD=0.62). Overall, learners' satisfaction of the flipped classroom showed the highest score ($\bar{x}$ =4.42 SD=0.53). The implication of using the flipped classroom recommended that the timing of the classroom activities should be longer that included doing mind maps for 45 minutes, group sharing and discussion for one hour, and finalising concept with answering questions for 45 minutes. Information technology should be improved effectively to help all learners engage the database quicker.

Keywords: Teaching experience, Flipped classroom, Nursing care during the second stage of labour

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการสื่อสารอย่างไร้พรมแดน ทุกคนบนโลกนี้สามารถติดต่อ พูดคุยกันได้อย่างสะดวก รวดเร็ว การรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ สามารถกระทำได้เพียงปลายนิ้วสัมผัส ความรู้มีอยู่มากมายทุกแห่งบนโลกใบนี้ ทำให้สามารถสืบค้นข้อมูลข่าวสารอย่างไร้ขีดจำกัดผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เว็บไซต์ ยูทูบ หรือผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ (social media) เช่น เฟซบุ๊ก กลุ่มไลน์ต่างๆ ได้อย่างง่ายดาย ดังนั้น ปัญหาของผู้เรียนในยุคปัจจุบันจึงไม่ใช่การขาดแคลนแหล่งความรู้อีกต่อไป แต่ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ทำอย่างไรให้ผู้เรียนสามารถนำตนเองไปสู่ข้อมูลความรู้ ค้นหาและเลือกเก็บความรู้ด้วยการใช้สติปัญญาอย่างรู้เท่าทัน (ชนัดดา ภูงษ์ทอง, 2561) และส่งผลให้การจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันต้องพัฒนา ปรับเปลี่ยน คิดค้นรูปแบบการเรียนการสอนแบบใหม่ เพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม และผู้เรียน จะเห็นได้จากการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาใช้ในการสอน เช่น การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (computer assisted instruction) สื่อวีดิทัศน์ หรือการเรียนรู้ผ่านสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก เป็นต้น เพื่อให้ตรงกับลักษณะของผู้เรียนที่เกิดขึ้นในช่วง ค.ศ. 1997-2009 (generation z) ที่มีลักษณะเก่งด้านเทคโนโลยี ชอบค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากเกิดมาพร้อมกับเทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต เครื่องเล่นเกม หรืออินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ทำให้มีความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีมากกว่าคนในยุคที่ผ่านมา

ห้องเรียนกลับด้าน (flipped classroom) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนแบบใหม่รูปแบบหนึ่งที่สามารถตอบโจทย์ผู้เรียนยุคใหม่ได้ โดยให้ “ผู้เรียน เรียนที่บ้าน ทำการบ้านที่โรงเรียน” และผู้สอนปรับบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนที่หน้าชั้นเรียน มาทำหน้าที่

เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน (facilitator) หรือเป็นผู้สอนฝึก (coach) นอกจากนั้นยังเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ และได้ใช้กระบวนการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป หรือเรียกว่า active learning (Bonwell, 1991) โดยผู้เรียนต้องศึกษาหาความรู้จากนอกห้องเรียนด้วยตนเองผ่านสื่อเทคโนโลยีที่ผู้สอนเป็นผู้จัดทำขึ้น จากนั้นจะนำสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ หรือมีข้อสงสัยมาทำกิจกรรมในชั้นเรียน โดยผู้สอนมีหน้าที่คอยให้คำแนะนำและตั้งคำถามให้ผู้เรียนได้ร่วมกันแก้ปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดเพิ่มมากขึ้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอลักษณะการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน องค์ประกอบและประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน รวมทั้งประสิทธิภาพของผู้สอนและของผู้เรียนตั้งแต่ขั้นเตรียมการสอน ขั้นดำเนินกิจกรรมในชั้นเรียนและขั้นประเมินผลการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านในหัวข้อการพยาบาลในระยะที่ 2 ของการคลอด

ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom)

ห้องเรียนกลับด้านเป็นการเรียนการสอนแบบใหม่ที่แตกต่างไปจากการสอนปกติ โดยผู้เรียนจะศึกษาเนื้อหาที่ผู้สอนบรรยายจากสื่อวีดิทัศน์โดยใช้เวลานอกชั้นเรียน ส่วนเวลาในชั้นเรียนจะใช้ในการเรียนรู้แบบสืบสอบความรู้และทำการบ้านที่ผู้สอนมอบหมายให้ (McMahon, 2013) กล่าวคือเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้วยตัวผู้เรียนเอง ตามทักษะ ความรู้ ความสามารถและสติปัญญาของเอกัตบุคคล (individualized competency) ตามอัตราความสามารถทางการเรียนของแต่ละคน (self-paced) จากการประมวลประสิทธิภาพที่ผู้สอนจัดให้ผ่านสื่อเทคโนโลยีที่หลากหลายในปัจจุบัน และเป็นลักษณะการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้นอกชั้นเรียนอย่างอิสระ

ทั้งด้านความคิดและวิธีปฏิบัติ ซึ่งมีความแตกต่างจากการเรียนแบบเดิมที่ผู้สอนจะเป็นผู้ป้อนความรู้ประสบการณ์ให้ผู้เรียนในลักษณะของผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (teacher center) ดังนั้นการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านจะเป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้สอนอย่างสิ้นเชิงโดยไม่ให้ผู้ถ่ายทอดความรู้แต่จะทำบทบาทเป็นผู้สอนพิเศษ (tutors) หรือผู้สอนฝึก (coach) ที่จะเป็นผู้จุดประกายและสร้างความสนุกสนานในการเรียน รวมทั้งเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน (facilitators) ในชั้นเรียนนั้นๆ (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2556)

การเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ถูกคิดค้นโดยโจนาธาน เบริกแมน (Jonathan Bergmann) และอาרון แซม (Aaron Sams) เป็นการสอนในชั้นเรียนวิชาเคมี ในโรงเรียน Woodland Park รัฐโคโลราโด ประเทศสหรัฐอเมริกา (วิจารณ์ เจริญพานิช, 2556) ซึ่งจุดกำเนิดของการสอนแบบนี้มาจากผู้เรียนหลายคนไม่สามารถเข้าเรียนได้ตามเวลาปกติเนื่องจากการฝึกซ้อมกีฬา การทำกิจกรรมอื่นๆ และเนื้อหาในวิชาเรียนต้องใช้

เวลาในการทำความเข้าใจจึงไม่สามารถเรียนได้หมดในชั่วโมงเรียนได้ ผู้สอนทั้งสองท่านจึงเกิดแนวคิดที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนนอกเวลาเรียนได้โดยเลือกใช้เทคโนโลยีมาสอนผู้เรียน และผู้เรียนสามารถเรียนเนื้อหา นั้นได้โดยใช้คอมพิวเตอร์และมือถืออีกทั้งใช้กิจกรรมต่างๆ เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เช่น เมื่อผู้เรียนมีข้อสงสัยสามารถส่งอีเมลถึงผู้สอน หรือผู้สอนสามารถถามผู้เรียนเกี่ยวกับเนื้อหาที่ใช้เรียนโดยผ่านเว็บไซต์เพื่อแก้ปัญหาในหัวข้อที่ผู้เรียนสงสัย เมื่อเข้าชั้นเรียนผู้สอนอธิบายเพิ่มเติมให้เข้าใจยิ่งขึ้นเป็นการประหยัดเวลาและเป็นการกระตุ้นผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างไม่มีขีดจำกัด (ชนิสรา เมธภัทรศิริ, 2560)

ความแตกต่างของการเรียนการสอนปกติกับการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิด และเข้าใจเนื้อหาที่เรียนอย่างแท้จริง สรุปดังนี้ (ชนิสรา เมธภัทรศิริ, 2560)

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบการเรียนการสอนปกติกับการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน

บทบาท	การเรียนการสอนปกติ	การเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน
ผู้สอน	- ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (teacher center) - สอนโดยการบรรยายหน้าชั้นเรียน - ใช้สื่อการสอน โปรแกรม power point - มอบหมายงาน การบ้าน ภายหลังสอนให้กลับไปทำตามที่บ้าน	ก่อนเข้าชั้นเรียน - วางแผนการสอน การจัดทำสื่อการสอนและเตรียมอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง - ผู้สอนจะมอบให้ผู้เรียนไปศึกษาเนื้อหาด้วยตนเองจากสื่อการสอนที่ผู้สอนจัดทำขึ้น เช่น สื่อวีดิทัศน์ เรื่องที่สอน หรือสื่อวีดิทัศน์บันทึกการบรรยาย เอกสารประกอบการสอน ชุดความรู้ บทความ การใช้สื่อบนเว็บไซต์ หรือออนไลน์ กิจกรรมในชั้นเรียน - จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้สอนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การแบ่งกลุ่มระดมความคิด การร่วมกันทำแผนที่ความรู้ เป็นต้น

บทบาท	การเรียนการสอนปกติ	การเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน
		- คอยแนะนำและตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันแก้ปัญหา - ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกัน สรุปเนื้อหาที่ได้จากการเรียนรู้ - เป็นผู้สอนพิเศษ (tutors) หรือผู้สอนฝึก (coach) และเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน (facilitators)
ผู้เรียน	- เป็นผู้ฟังการบรรยาย และจดบันทึกเนื้อหาที่เรียน - ทำการบ้านตามที่คุณสอนมอบหมายภายหลังการเรียน	ก่อนเข้าชั้นเรียน - ศึกษาเนื้อหา จากสื่อการสอนที่คุณสอนมอบหมาย - ตั้งคำถามหรือข้อสงสัย เพื่อนำมาถามผู้สอน หรือเพื่อนในชั้นเรียน กิจกรรมในชั้นเรียน - ร่วมทำกิจกรรม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมชั้นเรียน - ชักถามข้อสงสัย - ร่วมกับผู้สอนสรุปเนื้อหาที่ได้จากการเรียนรู้

วิจารณ์ พานิช (2556) อธิบายเหตุผลที่ควรจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน สรุปได้ดังนี้

1. เพื่อเปลี่ยนวิธีการสอนของผู้สอน จากการบรรยายหน้าชั้นไปเป็นผู้สอนฝึก ฝึกการทำแบบฝึกหัดหรือกิจกรรมอื่นในชั้นเรียนให้แก่ศิษย์เป็นรายคน หรืออาจเรียกว่าเป็นผู้สอนพิเศษ

2. เพื่อใช้เทคโนโลยีการเรียนการสอนที่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สนใจ

3. เพื่อช่วยผู้เรียนที่มีข้อจำกัดของเวลาเช่น นักกีฬาต้องขาดเรียนเนื่องจากการฝึกซ้อมและไปแข่งขัน

4. เพื่อช่วยผู้เรียนที่มีผลการเรียนอ่อนเกิดความกระตือรือร้นมากขึ้นเนื่องจากในห้องเรียนกลับด้านผู้เรียนเหล่านี้จะได้รับความเอาใจใส่จากผู้สอน

5. เพื่อช่วยผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันเกิดความก้าวหน้าในการเรียน เนื่องจากผู้เรียนสามารถฟัง ดูสื่อวีดิทัศน์ดูซ้ำได้จนกว่าจะเข้าใจ

6. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนจัดเวลาเรียนตามที่ตนเองพอใจ

7. เพื่อส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน โดยการสอนห้องเรียนกลับด้าน ยังคงเป็นการเรียนแบบผู้เรียนมาโรงเรียน และผู้เรียนสัมผัสกับผู้สอนในห้องเรียนกลับด้านเป็นการใช้ประโยชน์จากระบบออนไลน์และระบบพบหน้า ช่วยเปลี่ยนหรือเพิ่มบทบาทของผู้สอนให้เป็นทั้งพี่เลี้ยง เพื่อน เพื่อนบ้าน และผู้เชี่ยวชาญ

8. เพื่อช่วยผู้สอนรู้จักผู้เรียนดีขึ้น หน้าที่ของผู้สอนไม่ใช่เพียงช่วยผู้เรียนได้เนื้อหาของวิชานั้นแต่ต้องกระตุ้นแรงบันดาลใจ (inspire) ให้กำลังใจ รับฟัง

9. เพื่อช่วยเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน เนื่องจากในห้องเรียนกลับด้าน ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ การไม่ใช่เป็นผู้รับถ่ายทอดอย่างในห้องเรียนแบบเดิม การสอนแบบห้องเรียนกลับด้านจึงช่วยผู้สอนเข้าใจ จุดแข็งและจุดอ่อนของผู้เรียนแต่ละคน และช่วยแก้ปัญหา ที่พบบ่อยในชั้นเรียน ได้แก่ เด็กเบื่อเรียน การก่อกวน ชั้นเรียน หรือการหลบไปพูดคุยกับเพื่อนผ่านห้องสนทนา (chat room) รวมทั้งสิ่งไม่พึงประสงค์ในชั้นเรียนอื่นๆ จากผลการศึกษาของศศิธร มุกประดับ วิภา แซ่แซ่ย์ รัตใจ เวชประสิทธิ์ และเนตรนภา คู่พันธ์วี (2561) พบว่า ภายหลังใช้เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียน กลับด้านในหัวข้อ การพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ที่มีปัญหาระบบกระดูกและกล้ามเนื้อในรายวิชาการ พยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ 1 พบว่าผู้เรียนมีคะแนน เฉลี่ยของแบบทดสอบหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$)

องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน แบบห้องเรียนกลับด้าน

การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (flipped classroom) มี 4 ข้อ ดังนี้ (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2556)

1. การกำหนดยุทธวิธีเพิ่มพูนประสบการณ์ (experiential engagement) โดยมีผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะวิธีการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อเรียนเนื้อหาโดยอาศัยวิธีการที่หลากหลายทั้งการใช้กิจกรรมที่กำหนดขึ้นเอง เกม สถานการณ์จำลอง สื่อปฏิสัมพันธ์ การทดลอง หรืองานด้านศิลปะแขนงต่างๆ

2. การสืบค้นเพื่อให้เกิดมโนทัศน์รวบยอด (concept exploration) โดยผู้สอนเป็นผู้คอยชี้แนะให้กับผู้เรียนจากสื่อ หรือกิจกรรมหลายประเภท เช่น สื่อประเภทวิดีโอทัศน์บันทึกการบรรยาย การใช้สื่อบันทึกเสียงประเภทพอดแคสต์ (podcasts) การใช้สื่อเว็บไซต์ หรือสื่อออนไลน์ ห้องสนทนา เป็นต้น

3. การสร้างองค์ความรู้อย่างมีความหมาย (meaning making) โดยผู้เรียนเป็นผู้บูรณาการสร้าง ทักษะองค์ความรู้ จากสื่อที่ได้รับจากการเรียนรู้ด้วย ตนเองโดยการสร้างกระดานความรู้ทางอินเทอร์เน็ต (blogs) การใช้แบบทดสอบ (tests) การใช้สื่อสังคม ออนไลน์และกระดานสำหรับอภิปรายแบบออนไลน์ (social networking and discussion boards)

4. การสาธิต และประยุกต์ใช้ (demonstration and application) เป็นการสร้างองค์ความรู้ โดยผู้เรียนเองในเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดทำเป็นโครง งาน (project) และผ่านกระบวนการนำเสนอผลงาน (presentations) ที่เกิดจากการรังสรรค์งานเหล่านั้น

ประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนแบบ ห้องเรียนกลับด้าน

ผู้สอน

1. ปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนที่ช่วยให้ ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2. เรียนรู้การใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อการสร้าง และพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

3. ปรับการเรียนการสอนจากผู้สอนเป็น ศูนย์กลางมาเป็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง

ผู้เรียน

1. เกิดการเรียนรู้จริงด้วยตนเอง โดยมีผู้สอน เป็นผู้ให้การช่วยเหลือ สนับสนุน กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้

2. สามารถศึกษา ทบทวนเนื้อหาจากสื่อ การสอนที่ผู้สอนจัดทำขึ้น โดยดูซ้ำๆ หรือในบางตอน ไม่เข้าใจสามารถหยุด และไปต่อได้เอง ดูได้หลายครั้ง จนกว่าจะเข้าใจ หากไม่เข้าใจสามารถตั้งคำถามมา ให้ ผู้สอนหรือเพื่อนในชั้นเรียนช่วยกันหาคำตอบ

3. เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการนำเสนอ ผลงาน

4. นำความสามารถในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในการสืบค้นข้อมูลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

ประสบการณ์การสอนด้วยห้องเรียนกลับด้านในการพยาบาลระยะที่ 2 ของการคลอด

ระยะที่ 2 ของการคลอด หมายถึงระยะที่ปากมดลูกเปิด 10 เซนติเมตร จนถึงทารกคลอดออกมาทั้งตัว (ศิริพร พงษ์โกศา, อรุณช ชาญปรีชา, ชลดา จันทระ และพรทิพย์ ชีวะพัฒน์, 2552) ซึ่งถือเป็นระยะวิกฤตของผู้คลอด โดยเฉพาะผู้คลอดครั้งแรกที่ไม่มีประสบการณ์การคลอดมาก่อน ส่งผลให้เกิดความวิตกกังวล ความกลัว ต่อเหตุการณ์ต่างๆ ระหว่างการคลอดที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและบุตรว่าจะเป็นอย่างไร ดังนั้น การทำคลอดทารกและการพยาบาลในระยะที่ 2 ของการคลอด จึงเป็นบทบาทสำคัญของพยาบาลผดุงครรภ์ที่จะต้องดูแลผู้คลอดและทารกในครรภ์อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการคลอดอย่างปลอดภัยทั้งมารดาและทารก ที่ผ่านมา การสอนในหัวข้อนี้เป็นแบบบรรยายหน้าชั้นเรียน โดยใช้โปรแกรม power point ที่มีแต่เนื้อหา ผู้สอนสังเกตพบว่าผู้เรียนขาดความกระตือรือร้น หลับ และเล่นโทรศัพท์ ผู้สอนจึงได้นำแนวคิดของ มยุรี ลีทองอิน (2558) เรื่องความน่าจะเป็นการเรียนรู้แบบร่วมมือในห้องเรียนกลับด้าน มาเป็นแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนวิชาการผดุงครรภ์ 2 หัวข้อการพยาบาลในระยะที่ 2 ของการคลอด โดยเน้นการส่งเสริมทักษะทางด้านสารสนเทศ สนับสนุนการทำกระบวนการกลุ่ม และการสรุปโน้ตที่รวบยอดผ่านแผนผังความคิด เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และผู้สอนได้นำองค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านมาพิจารณา ดำเนินการดังนี้

ขั้นเตรียมการสอน

1. เตรียมเอกสารมอบหมายงานให้ผู้เรียนไปศึกษาเรื่องการพยาบาลในระยะที่ 2 ของการคลอด ก่อนเข้าชั้นเรียนจากสื่อการสอนที่ผู้สอนจัดทำขึ้น เอกสารการแบ่งกลุ่ม สถานการณ์ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ เพื่อต่อยอดความรู้

2. จัดเตรียมการสอนผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (electronic-learning) สื่อสารกับผู้เรียนผ่านเฟซบุ๊ก กลุ่มปิด ซึ่งเป็นวิธีการสอนของรายวิชาผดุงครรภ์ 2

3. จัดทำสื่อการสอน ได้แก่ สื่อวีดิทัศน์สาธิต การทำคลอดกับหุ่นจำลอง วิดีทัศน์บันทึกการสอน หน้าชั้นเรียน power point เรื่องการพยาบาลระยะที่ 2 ของการคลอด

4. เตรียมเอกสารประกอบการสอนเรื่องการพยาบาลระยะที่ 2 ของการคลอด และสถานการณ์ตัวอย่างผู้คลอดในระยะที่ 2 ของการคลอด

5. เตรียมแบบประเมินความรู้ก่อน-หลังสอน (pre-post test) แบบประเมินความพึงพอใจ

6. เตรียมสถานที่เรียนเพื่อให้พื้นที่กว้างเพียงพอที่นักศึกษาสามารถทำงานกลุ่มได้

7. เตรียมอุปกรณ์การเรียน เช่น กระดาน ปากกา กระดาษ ดินสอสี ในการทำแผนที่ความรู้ (mind mapping) ที่ได้จากการเรียนรู้

8. ช่วง 2 สัปดาห์ก่อนเรียน มอบหมายงานผ่านเฟซบุ๊ก วิชาการผดุงครรภ์ 2 ผู้สอนสามารถตรวจสอบได้ว่ามีผู้เรียนเข้ามาอ่านจำนวนเท่าไร และแจ้งให้ผู้เรียนสามารถซักถามข้อสงสัยผ่านทางเฟซบุ๊กได้เลย ผู้สอนก็จะเข้าไปตอบข้อสงสัยทั้งก่อน และภายหลังชั่วโมงสอน

9. นำสื่อการสอนที่จัดทำไปประกาศในเฟซบุ๊ก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเปิดดู ก่อนเข้าชั้นเรียน ซึ่งผู้เรียนสามารถดูวีดิทัศน์กี่ครั้งก็ได้ หรือสามารถดูในบางเนื้อหาที่ไม่เข้าใจซ้ำจนกระทั่งเข้าใจ

ขั้นตอนกิจกรรมในชั้นเรียน

1. ผู้สอนชี้แจงขั้นตอนการเรียนรู้ (10 นาที)
2. ทำการทดสอบก่อนเริ่มกิจกรรม (pre test) (5 นาที)
3. ผู้สอนสรุปและเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยจากการมอบหมายให้ผู้สอู้วิทัศน์ที่ผู้สอนจัดทำขึ้นมาล่วงหน้า (15 นาที)

4. แบ่งกลุ่มสรุปองค์ความรู้ (20 นาที)
5. รวมกลุ่มสรุปผลการเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียนทำเป็นแผนที่ความรู้เป็นการสร้างสรรค์ผลงาน (30 นาที)
6. นำเสนอผลงานของกลุ่ม (30 นาที)
7. ผู้สอนสรุปเนื้อหาพร้อมกับผู้เขียนและเปิดโอกาสให้ซักถามภายหลังการนำเสนออีกครั้ง

8. ให้ผู้เรียนวิเคราะห์สถานการณ์ตัวอย่างผู้คลอตที่อยู่ในระยะที่ 2 ของการคลอตสั้นๆ เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้มาวางแผนให้การพยาบาลผู้คลอตในระยะที่ 2 ของการคลอตเป็นการต่อยอดความรู้ (5 นาที)

9. ทำการทดสอบภายหลังเสร็จกิจกรรม (post test) (5 นาที)

ขั้นประเมินผล

1. จากแผนที่ความรู้ของแต่ละกลุ่ม และการวิเคราะห์สถานการณ์ตัวอย่างสั้นๆ (คะแนนกลุ่ม คือ คะแนนของทุกคน)
2. จากการมีส่วนร่วมในกระบวนการกลุ่ม และการทำงานเป็นทีม
3. ผลประเมินความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน

ตารางที่ 2 การมอบหมายงานผ่านเฟชบุ๊ก**การเรียนรู้แบบร่วมมือในห้องเรียนกลับด้าน (Flip classroom)****หัวข้อ “การพยาบาลในระยะที่ 2 ของการคลอต”****วิธีการเรียนการสอน**

- การมอบหมายงานให้นักศึกษา ศึกษาาก่อนเข้าเรียนในชั้นเรียน ได้แก่ คู่มือวิทัศน์สถิติการทำคลอตกับหุ่นจำลอง วิทัศน์บันทึกการสอนหน้าชั้นเรียน power point เรื่องการพยาบาลระยะที่ 2 ของการคลอตอ่านเอกสารประกอบการสอน และคู่มือวิทัศน์เกี่ยวกับการคลอตจากแหล่งความรู้เพิ่มเติมที่ผู้สอนแนะนำ เป็นต้น
- แบ่งนักศึกษาออกเป็นห้องละ 11 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน ชื่อกลุ่มคือกลุ่ม A ถึงกลุ่ม K
- ให้แต่ละคนตอบคำถามสั้นๆ ตามที่กำหนด (A – K) ประมาณ ½ 1 - หน้า โดยเขียนบรรยายหรืออธิบายด้วยภาพ หรือ แผนที่ความรู้ หรืออื่นๆ ตามที่ผู้เรียนถนัดและส่งในห้องเรียน
- เมื่อถึงชั่วโมงเรียน อาจารย์ชี้แจงขั้นตอนการเรียนรู้ และการทำกิจกรรม (10 นาที)
- ผู้สอนสรุปและเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยจากการดูคู่มือวิทัศน์ มาล่วงหน้า (15 นาที)
- ให้ผู้เรียนรวมกลุ่ม A – K เพื่อ สรุปองค์ความรู้ (20 นาที)
- รวมกลุ่มสรุปผลการเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียนเป็นแผนที่ความรู้ (สร้างสรรค์ผลงาน ร่วมหมู่เพื่อก่อน) (30 นาที)
- นำเสนอผลงาน (30 นาที)
- นำความรู้ที่ได้วิเคราะห์สถานการณ์ตัวอย่างผู้คลอตในระยะที่ 2 ของการคลอตสั้นๆ (ต่อยอดความรู้) (5 นาที)

การประเมินผล

- จากแผนที่ความรู้ และการวิเคราะห์สถานการณ์ตัวอย่างสั้นๆ (คะแนนกลุ่ม คือ คะแนนของทุกคน)
- จากการมีส่วนร่วมในกระบวนการกลุ่ม และการทำงานเป็นทีม
- จากการประเมินความพึงพอใจในการเรียนการสอน

ผลที่ผู้เรียนได้รับจากการจัดการเรียนการสอนแบบ ห้องเรียนกลับด้าน

ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน พบว่า ผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจระดับมากที่สุด ด้านผู้สอน ($\bar{X}=4.81$ $SD=0.39$) รองลงมาเป็นด้านกระบวนการ ($\bar{X}=4.47$ $SD=0.55$) ต่ำสุด คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X}=4.30$ $SD=0.62$) และมีคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.42$ $SD=0.53$) นอกจากนี้ผู้เรียนได้มีข้อเสนอแนะให้มีการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ต่อไป แต่ควรเพิ่มระยะเวลาและควรมีการปรับระบบความเร็วอินเทอร์เน็ตภายในคณะฯ เพื่อให้นักศึกษาทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูล และสามารถสื่อสารกับอาจารย์ได้อย่างรวดเร็ว

“ชอบการเรียนรู้แบบนี้ สนุก ไม่น่าเบื่อ ได้คิดและอาจารย์สอนสนุก หนูชอบค่ะเป็นคาบเรียนที่สนุกสนานมากค่ะ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ทำให้ได้รับความรู้เพิ่มเติมมากขึ้น อยากให้มีการเรียนการสอนแบบนี้อีกค่ะ แต่ควรเพิ่มเป็น 3 ชั่วโมงเพื่อไม่ให้เร่งรีบเกินไปค่ะ ชอบค่ะ หนูชอบเวลาเพื่อนนำเสนอใช้ภาษาต่างๆ เข้าใจง่าย”

“อยากให้จัดกิจกรรมการสอนแบบนี้ต่อไป เพราะเป็นการให้นักศึกษาได้ใช้ความรู้ที่เรียนมาร่วมกันอภิปราย ทำให้เรารู้ว่าเราเข้าใจเรื่องไหนผิดพลาดและในส่วนใดที่ยังขาดความเข้าใจ การเรียนครั้งนี้ทำให้เข้าใจมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลายๆโรงพยาบาล”

“อยากให้อาจารย์ใช้วิธีการสอนแบบนี้อีกไม่ถ่วงนอน ได้เรียนรู้เต็มที่ ได้ชวนช่วยหาความรู้และมีการใช้ความคิดสร้างสรรค์”

“ระยะเวลาในการทำกิจกรรมน้อยไป ควรเพิ่มเวลาอีก 20 นาทีในการทำแผนผังความคิด”

“บางครั้งการสื่อสารในเฟซบุ๊กอาจไม่ทั่วถึงด้วยเหตุปัจจัยของความเร็วอินเทอร์เน็ต”

“บางครั้งเทคโนโลยีก็ไม่เอื้ออำนวยเท่าไรค่ะเลยค่อนข้างลำบากในการเรียนผ่านเฟซบุ๊ก”

ประสบการณ์การสอนที่ผู้สอนได้รับ

การนำวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านมาใช้ในการสอนนั้น เป็นเรื่องใหม่และท้าทายผู้สอนที่ต้องการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้ตอบสนองกับลักษณะของผู้เรียนที่มีความสามารถด้านเทคโนโลยี ชอบค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง (generation z) ประสบการณ์ที่ผู้สอนได้รับมีทั้งเรื่องการออกแบบสื่อการสอนเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถศึกษามาก่อนชั่วโมงเรียน และสามารถเปิดดูซ้ำได้หลายครั้งตามความต้องการได้แก่ สื่อวีดิทัศน์สาธิตการทำคลอดกับหุ่นจำลอง วีดิทัศน์บันทึกการสอนหน้าชั้นเรียน power point เรื่องการพยาบาลระยะที่ 2 ของการคลอด เอกสารประกอบการสอนการพยาบาลระยะที่ 2 ของการคลอด การเลือกวิธีการสื่อสารที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา ในที่นี้เลือกการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก การออกแบบกิจกรรมที่จะดำเนินการในห้องเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ได้ศึกษามาก่อนมาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนร่วมชั้นหรือซักถามข้อสงสัย นอกจากนั้นประสบการณ์สำคัญที่ผู้สอนได้รับ คือ การเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยการบรรยายหน้าชั้นเรียน มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน (facilitator) และผู้สอนฝึก (coach) ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดเพิ่มมากขึ้น

การอภิปรายการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน

การนำรูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านมาใช้ในการเรียนการสอนหัวข้อ การพยาบาลระยะที่ 2 ของการคลอด ถือเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ ควบคู่ไปกับการใช้กระบวนการคิดมีการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติหรือลงมือทำ

มากกว่าการฟังผู้สอนเพียงอย่างเดียว ทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาการใช้รูปแบบห้องเรียนกลับด้านในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับอุดมศึกษา ของณัฐกานต์ เดียวตระกูล (2560) พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจ มีความมุ่งมั่นต่อการเรียนภาษาอังกฤษ มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนและการสอนภาษาอังกฤษ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้สอนและผู้เรียนอื่นๆ มีความทันสมัย ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน และสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาอื่นๆ ได้อีก แต่อย่างไรก็ตามสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นเรื่องที่สำคัญที่ผู้สอนควรคำนึงถึง ได้แก่ ระบบอินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วสูง สื่อการสอนที่สั้น กระชับ ชัดเจน ความพร้อมของสถานที่ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรม รวมทั้งการออกแบบกิจกรรมและเวลาที่ใช้ในชั้นเรียน

บทสรุป

การสอนแบบห้องเรียนกลับด้านในหัวข้อการพยาบาลระยะที่ 2 ของการคลอด เป็นการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ซึ่งการจัดมีขั้นตอนตั้งแต่ขั้นเตรียมการสอน ขั้นตอนกิจกรรมในชั้นเรียน

และขั้นประเมินผล การสอนแบบห้องเรียนกลับด้านตอบสนองผู้เรียนยุคปัจจุบัน ที่มีความเก่งด้านเทคโนโลยี ชอบค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง และยังทำให้ผู้สอนและผู้เรียนได้รับประสบการณ์ใหม่ ผู้สอนได้ประสบการณ์การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน (facilitator) และผู้สอนฝึก (coach) แทนการบรรยายหน้าชั้นเรียน ได้จัดทำสื่อการสอนเทคโนโลยี และการสื่อสารกับผู้เรียนผ่านทางเฟซบุ๊ก รวมทั้งประสบการณ์การออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพอย่างเต็มความสามารถ ในส่วนของผู้เรียนได้เปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้รับฟังการสอนเพียงอย่างเดียว มาเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ โดยนำความสามารถด้านเทคโนโลยีมาใช้ในการค้นคว้า ศึกษาด้วยตนเอง จากสื่อการสอนที่ผู้สอนจัดทำขึ้นโดยสามารถศึกษาทบทวนซ้ำจนกว่าจะเข้าใจ ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมชั้นเรียน ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านในระดับมาก จึงควรมีการนำวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านไปใช้ปรับเปลี่ยนในรายวิชา หรือหัวข้ออื่นๆ เพื่อตอบสนองกับผู้เรียนยุคใหม่ และการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- ชนัดดา ภูหงษ์ทอง. (2561). การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง: ความท้าทายของผู้สอนในระดับอุดมศึกษา. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 24(1), 164-182.
- ชนิสรา เฌอภัทรหิรัญ. (2560). ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped classroom) กับการสอนคณิตศาสตร์. *นิตยสาร สสวท.*, 46(209), 20-22. สืบค้นจาก <http://emagazine.ipst.ac.th/209/IPST209/assets/basic-html/page-20.html>
- ณัฐกานต์ เดียวตระกูล. (2560). การใช้รูปแบบห้องเรียนกลับทางในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับอุดมศึกษา. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 17(2), 137-145. สืบค้นจาก http://sripatum-review.spu.ac.th/doc/51_22-11-2017_11-59-01.pdf

- วิจารณ์ พานิช. (2556). *ผู้สอนเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง*. นนทบุรี: เอส.อาร์.พรินติ้งแมสโปรดักส์.
- ศศิธร มุกประดับ, วิภา แซ่เจี๋ย, รัตใจ เวชประสิทธิ์, และเนตรนภา คู่พันธ์วี. (2561). ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางและคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 ในรายวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ 1. *วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์*, 38(1), 1-9. สืบค้นจาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/nur-psu/article/download/90153/117372/>
- ศิริพร พงษ์โกคา, อรุณฯ เซาว์ปรีชา, ชลดา จันทร์ขาว, และพรทิพย์ ชีวะพัฒน์ (บ.ก.). (2552). *การพยาบาลมารดาในระยะคลอด* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2556). *ห้องเรียนกลับทาง: ห้องเรียนมิติใหม่ในศตวรรษที่ 21*. สืบค้นจาก <http://www.mbuisc.ac.th/phd/academic/flipped%20classroom2.pdf>
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active learning: creating excitement in the classroom*. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED336049.pdf>
- McMahon, W. (2012). *The flipped classroom 101*. Retrieved from <http://www.sharpsville.k12.pa.us/Downloads/edcompass-featurearticle-june2012.pdf>